

3736399 PRDE/D : สาขาวิชา : ประชากรศาสตร์ ; ปช.ด. (ประชากรศาสตร์)

คำสำคัญ : การย้ายถิ่น / หนุ่มสาว / ชนบท / ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ / ความแตกต่างทางเพศ

ปลายมาศ ขุนภักดี : การย้ายถิ่นของหนุ่มสาวในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาความแตกต่างทางเพศ (MIGRATION OF YOUNG ADULTS IN RURAL NORTHEAST : A CASE STUDY OF GENDER DIFFERENTIALS) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์, Ph.D., Philip Guest, Ph.D., สุรีย์พร พันพื้ง, Ph.D., สันทัต เสริมศรี, Ph.D. 160 หน้า. ISBN 974-662-731-7

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นของหนุ่มสาวในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณได้ใช้รูปแบบการศึกษาปัจจัยหลายระดับและการศึกษาแบบต่อเนื่อง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นหญิงและชายวัย 15-29 ปี ในครัวเรือนตัวอย่างที่ถูกสำรวจโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ในโครงการวิจัย“การย้ายถิ่นภายในประเทศไทย” ปีพ.ศ. 2535 และถูกติดตามสำรวจในโครงการวิจัย“การติดตามผู้ย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ปีพ.ศ. 2537 ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้หนุ่มสาวต้องย้ายถิ่นระหว่างปีพ.ศ. 2535-2537 คือ

เพศมีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่น โดยผู้ชายมีความน่าจะเป็นในการย้ายถิ่นสูงกว่าผู้หญิง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างชายหญิงพบว่า ในกระบวนการเลือกสรรผู้ย้ายถิ่น ผู้ชายจะถูกเลือกสรรในด้านอายุและการศึกษา ขณะที่ผู้หญิงจะถูกเลือกสรรด้านสถานภาพสมรสและสถานภาพในครัวเรือน สำหรับปัจจัยในระดับครัวเรือนพบว่า ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม มีเฉพาะกรณีที่มิใช่ผู้สูงอายุในครัวเรือนเท่านั้นที่มีอิทธิพลยับยั้งการย้ายถิ่นของหญิงและชาย ในส่วนของปัจจัยด้านประสิทธิภาพการย้ายถิ่นพบว่า ผู้หญิงมีความน่าจะเป็นในการย้ายถิ่นสูงขึ้นเมื่อมีแรงงานหญิงในครัวเรือนเคยย้ายถิ่น ซึ่งปัจจัยด้านนี้ไม่พบว่ามีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นของผู้ชาย ส่วนปัจจัยด้านความเสี่ยงในการประกอบอาชีพเกษตรพบว่า ผู้ชายมีความน่าจะเป็นในการย้ายถิ่นสูงขึ้นเฉพาะครัวเรือนที่มีแรงงานเกษตรในสัดส่วนที่สูง ในขณะที่ผู้หญิงจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านนี้ทุกตัวแปร โดยมีความน่าจะเป็นในการย้ายถิ่นสูงขึ้น เมื่อครัวเรือนมีความเสี่ยงจากการมีแหล่งรายได้ที่ไม่ใช่การทำนาข้าวแต่เป็นการเกษตรอื่นๆ การมีแรงงานเกษตรในสัดส่วนที่ต่ำ และมีอัตราส่วนของขนาดที่ดินทำกินต่อแรงงานในระดับต่ำ ผลการศึกษานี้แสดงถึงตัวกำหนดการย้ายถิ่นของผู้ชายอธิบายได้ด้วยปัจจัยในแนวทฤษฎีทุนมนุษย์ ขณะที่ตัวกำหนดการย้ายถิ่นของผู้หญิงอธิบายได้ด้วยปัจจัยด้านความเสี่ยงของครัวเรือน สะท้อนถึงการมีบทบาทที่แตกต่างกันระหว่างหญิงและชายในสังคม จากการที่ผู้หญิงมีบทบาทในครัวเรือนมากกว่าผู้ชาย ยามที่ครัวเรือนมีความเสี่ยงทำให้ผู้หญิงต้องแบกรับภาระด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนมากกว่าผู้ชาย ข้อเสนอแนะด้านนโยบายที่สำคัญนอกจากการประกันความเสี่ยงในผลผลิตเกษตรแก่ครัวเรือนชนบทแล้ว ควรสร้างสถานภาพที่เท่าเทียมระหว่างหญิงชายเพื่อผู้หญิงสามารถตัดสินใจย้ายถิ่นหรือไม่ย้ายถิ่นได้อิสระ โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของครัวเรือน